

Az aradi Kölcsey Egyesület százhuszonöt éve

Aradon már a XIX. század első harmadában létesült Olvasó Kör és Kaszinó Egylet. Mindkettő létrehozásának kezdeményezője és kivitelezője Vörösmarty Auróra-körös barátja, Fábrián Gábor volt, műfordító, költő, a Tudományos Gyűjtemény egyik nagytudású munkatársa, a Magyar Tudós Társaság, majd Akadémia tagja.

A Kaszinóban többek között irodalmi felolvasásokat tartottak, erre a kor hírességeit is meghívták, mint pl. Sárosi Gyulát, a Kossuth-i eszmék lelkes terjesztőjét, a Magyar Szabadságharc nagysikerű népi hőskölteményének az Arany Trombitának a szerzőjét, vagy Hollóssy Kornéliát, a népszerű operaénekesnőt.

Fábrián Gábor azonban a hetvenes évek végén meghalt. Megszakadt kulturális átfogó tevékenysége, nagy úrt hagyott maga után. A város értelmiségi gárdája – élén Tabajdy Károly főispánnal és Márki Sándor középiskolai tanárral, a későbbi híres történésszel – úgy gondolta, szükség lenne egy alapítványra, vagy egyesületre, ami összefogná a közművelődés iránt érdeklődőket. Elgondolásukat tett követte, és 1881. december 15-én az aradi Városháza dísztermében megalakították a Kölcsey Egyesületet. Miért éppen Kölcsey nevét vették fel, hiszen a szatmármegyei költőnek nem igen volt kapcsolata Araddal? De nem is a kapcsolat volt a döntő, hanem az eszmeiség, aminek lényege a Huszt című vers híres utolsó mondata a „Hassalkoss, gyarapíts, s a haza fényre derül”. Ezt a jelmondatot tűzte képzeletbeli zászlajára a Himnusz költője nevének felvételével Arad első, széles körű közművelődési tevékenységet folytató egyesülete. Az alakulást decemberben mondták ki, de az első alakuló közgyűlést 1882 januárjában, a Himnusz születésnapján tartották, amikor megválasztották az egyesület választmányát, s az pedig a tisztségviselőket. Az egyesület első elnöke *Tabajdy Károly* főispán, és első titkára *Márki Sándor*, főgimn. tanár lett. E két név mellé odaillik *dr. Barabás Béláé* is, aki megszakítás nélkül töltötte be az egyesület jogi-képviselői funkcióját, 1934-ben bekövetkezett haláláig, s akinek nagyon komoly szerepe volt abban, hogy az egyesület az impériumváltozás után is betölthesse feladatát.

Az egyesület több szakosztállyal indult, mint Természettudományi, Irodalmi, Művészeti, Történelmi, amiben kiemelkedő helyet kapott a helytörténet. Munkája tudományos és irodalmi felolvasások szervezésében, képzőművészeti kiállítások, hangversenyek rendezésében, könyvtárlétesítésekben, történelmi múzeum létrehozásában valósult meg, és ezek eredményezték a Szabadságharc Emlékmúzeumának létesítését is, amely az 1884-ben újjáépített színház emeletének tíz termét foglalta el.

A Történelmi Szakosztály nemcsak Erekllyemúzeumot létesített, hanem létrehozta a Monográfia-bizottságot is, amely megteremtette az anyagi feltételeket, hogy az 1900-as évek elejéig megjelenjen Arad vármegye többkötetes monográfiája, amelyben külön kötetek szólnak a megye történelméről, néprajzáról, természet- és földrajzáról. Ezek még ma is forrásértékűek.

Kiemelkedő a Márki Sándor által írt kétkötetes történelmi monográfia, amit ma is használhatunk, vagy a néprajzi monográfia, amelynek szerkesztésében a különböző nemzetiségek képviselői is részt vettek. A dr. Jancsó Benedek által szerkesztett monográfiák tökéletes képet adtak a megye történelmi, néprajzi, gazdasági, természetrajzi és földrajzi helyzetéről, hiszen híres tudósok közreműködésével készültek, mint Bartucz Lajos antropológus, vagy Lóczy Lajos, geológus, továbbá a román Alexi György, a német Semayer Wilibad múzeumi őr, vagy az orosházi szerb Kolarov Mózes István. A néprajzi monográfia külön érdeme, hogy a megyei cigányság folklórával, szokásaival is érdemben foglalkozik. Az 1884-ben kezdett monográfia sorozat 1912-ben fejeződött be. A költségeket a Kölcsey Egyesület és a város viselte, nem kérve országos támogatást, mondván – ez a kérdés a legszemélyesebb belső ügy.

A Természettudományi Szakosztály élén Antolik Károly neves fizikus, kísérletező tanár állt. Többek között, üléseiken mutatták be a kor nagy találmányait mint az első Röntgen-gépet, Bellék telefonját vagy Eötvös Loránd torziós ingáját, amelynek egy példánya máig megvan a volt magyar főgimnázium szertárában. De helyi találmányokat is bemutatottak, amelyek világhírűek lettek, pl. a híres Rozsnyai-féle édes gyermekgyógyszereket (az édes kinincukor-

ka amerikai szabadalom lett), vagy a Földes féle Margit krémet, ami szintén világszabadalom lett a szép bőre áhítózó hölgyek nagy öröme. De meghívták Cholnoky Jenőt a világhírű utazó, felfedező professzort, Ballagi Mór nyelvészt, Endrődi Sándor költőt, Jókai Mórt, továbbá helyi kitűnőségek is felolvastak, mint Telepy Károly festőművész, aki a Művészeti Szakosztály elnökeként kiállításokat szervezett, vagy Jancsó Benedek tudós, szervező.

A Kölcsey Egyesület jeles teljesítménye, hogy a Szabadságszobor avatásának tiszteletére kiadták az Aradi Vértanúk Albumát.

A zenei szakosztály Institoris Kálmán nyugalmazott operaénekes vezetésével lassan filharmóniai társasággá nőtte ki magát, megalapozva a ma is működő szimfonikus zenekar jövőjét. A könyvtár rövid másfél évtized alatt többeszerre szaporodott, de az egyesület gyűjtést szervezett a szalontai Arany-szoborra is. A népiskolák megsegítésére külön iskolaalapot létesítettek. Öt évkönyvet adtak ki 1884–1915 között, amelyekben rendszeresen értesülhetünk az évek alatt elért eredményekről, mint például Sárosi Gyula költő borossebesi emlékházának megjelöléséről, vagy az aradi Fábián-házi emléktábla avatásáról. Dömötör László régész vezetésével a városban és környékén ásatásokat szerveztek, s a begyűjtött tárgyak egy külön történelmi múzeum alapjait teremtették meg. Adományozott alkotásokból képzőművészeti gyűjteményt hoztak létre, s e gyűjtemény nagy része ma is megvan a helyi múzeumban. A századforduló történelmi érdeklődésére való tekintettel, a múlt értékeinek megvédése céljából az egyesület megvásárolta a várostól néhány kilométerre fekvő kunhalom-csoportot, amirehhez történelmi tények és legendák is fűződnek mondván, hogy ott vannak eltemetve azok, akik II. Béla királyt megvakították (Czuczor Gergely elbeszélő költeményét is írta témáról). Ugyancsak megvásárolták Solymos várának romjait, hiszen a várból lakott valamikor az első erdélyi fejedelem, János Zsigmond. Ezeket a történelmi emlékeket rendszeresen karban tartották, kirándulásokat szerveztek a környékükre, fokozva ezzel az ifjúság érdeklődését a hazai történelme iránt.

1919 júniusától a várost a román hadsereg foglalta el. Az új hatóságok első ténykedése volt, hogy elfoglalták a magyar kulturális intézmények székhelyeit, így az összes magyar iskolát, beleértve az alapítványi építésű Főgimnáziumot is.

A Kölcsey Egyesület az időben az 1913-ban épített Kultúrpalotában székelte (Szántay Lajos helyi műépítész alkotása), hiszen 1913-ban jutott csúcsra az egyesület. Fő célja, hogy olyan kulturális intézményt adjon a városnak, amely nemcsak helyiséget nyújt, de össze is tudja fogni a közművelődés irányítását, megvalósult. Ennek érdekében az Éreklyemúzeumot beköltöztették a Palotába, nemkülönben az Egyesület akkor már harmincezer felüli könyvtárát, muzeális kép- és történelmi dokumentumgyűjteményét is. Az Intézet élére kinevezett igazgató tagja volt az Egyesület elnökségének, s az egyesület különböző szakosztályai is helyet kaptak az új Kultúrpalotában, beleértve a Filharmóniai Társaságot, hiszen az Közép-Európa legmodernebb hangversenytermével is rendelkezett.

Az új hatalom, mint állami tulajdont, a Kultúrpalotát is elfoglalta, az Egyesület pedig megtűrtként használhatta egyik irodáját, de elvesztette jogi személyiségét, ami azt jelentette, hogy minden közösségi megnyilvánuláshoz, előadáshoz rendőrségi engedélyre volt szüksége. A vezetőség, Szöllősi István elnök, dr. Fischer Aladár titkár, aki különben az újonnan épült Római Katolikus Gimnázium igazgatója is volt, nemkülönben dr. Barabás Béla, aki az erdélyi választásokon a román szenátus tagja lett, mindent elkövettek, hogy az egyesületi élet ne szakadjon meg. Ha külön engedéllyel is, de rendszeresen tartották a havi, kéthavi összejöveteleket, s a tevékenység egy részét a zömében magyarok által lakott városrészekbe helyezték, így alakultak meg a Szülők Iskolája előadásorozat és a Mosócezi-telepi rendezvény, a Kultúr-délutánok.

1926-ban dr. Wild Endre minorita tartományfőnök, a Minorita Templom udvarába felépítette a Katolikus Kultúrthont, hol nemcsak előadóterem, de különféle foglalkozásokra is megfelelő helyiségek voltak, hogy bár egyházi keretben, de a magyar közművelődési munka zavartalanul folyhasson tovább. Az épület földszintjére nyomdát szereltek, ahol a katolikus folyóiratot, a Vasárnapot szerkesztették és nyomták. Így újból lett kulturális sajtó Aradon, magyar nyelven, hiszen felekezeti hovatartozás nélkül írhattak bele, s a lap szerkesztői egyben a Kölcsey Egyesület választmányi vagy vezetőségi tagjai voltak, mint Dálnoki Nagy La-

jos költő, Kóvér Erzsébet tanítónő, költő, Návrádi Ágoston iskolaigazgató, közíró, vagy a már említett Fischer Aladár líceumi igazgató, közíró, kritikus.

1928-ban, hála Barabás Béla és Parecz György jogászoknak, az egyesület visszerezte jogi személyiségét, külön engedély nélkül szervezhette a magyar közművelődést, olyan elnökkel az élén mint dr. Krenner Miklós, aki Spectator néven lett híres közíró. Sajnos csak egy évig vezette az egyesületet, mert a kolozsvári Ellenzék című lap munkatársa lett az Erdélyi Helikonhoz távozó Kuncz Aladár helyett (aki szintén aradi származású).

Utána Olosz Lajos ügyvéd, többkötetes költő vette át a vezetést, és Szőlősi Istvánnal együtt szervezte a munkát. Tovább folytak a Kölcsey felolvasások, ahogy azt a kistrészből megmaradt levéltári anyag is bizonyítja. Aradot felkeresték a Helikon munkatársai, Tamási Áron, Kisbán Miklós, Makkai Sándor, Kovács Dezső, Dsida Jenő, az erdélyi írók legjava, s az egyesületen belül tevékenykedett ugyancsak egy helikoni munkatárs, Szántó György, aki nélkül nem volt egyesületi előadás vagy vita.

A bécsi döntés után, bár a magyar lapok (Aradi Közlöny, Arad és Vidéke, Vasárnap stb.) megszűntek, az egyesület vezetősége a temesvári Déli Hírlaphoz fordult segítségért, és sok harc után létrehozták az Aradon működő, egyetlen dél-erdélyi irodalmi folyóiratot, amely önálló volt ugyan, de mint a Déli Hírlap irodalmi melléklete működött. Szerkesztői között ott találjuk Olosz Lajost, Vita Zsigmondot, Fischer Aladárt (1943 végéig). A lap nemcsak kitűnően volt szerkesztve, de felelős szerkesztője, a nagy műveltségű, kitűnő kapcsolatokkal rendelkező Molnár Árpád, még a pontos, rendszeres megjelenést is megvalósította. A folyóirat a Havi Szemle néven működött, 1943 júniusától 1944 augusztusáig bezárólag, s megért 15 számot. Írói, költői az egész történelmi magyar területről kerültek, de főleg nagyenyedi, aradi, temesvári, brassói irodalmárok alkották a szerzők zömét, és a tartalom mindent magába foglalt, ami irodalom és művészet. Az egyesület, annak érdekében, hogy pótolja az elszakított országrészek szépirodalmi termékeinek megjelenését, *Fecskés Könyvek* cím alatt 1943 és 1944 között adott ki olyan könyveket, mint Tömörkény novellák (Subavásár címmel) Móricz Zsigmond: Pillangó, Mikszáth Kálmán: A két koldusdiák, Gárdonyi Géza: A falábú ember (novellák), Szemlér Ferenc: Hazajáró lélek. Mindegyik kötethez egy-egy neves kritikus írt előszót. A kiadványok célja főként az iskolai olvasmányok pótlása volt, megfelelő szintű irodalommal. Az egyesület ebben az időben jutalmat tűzött ki középiskolás irodalmi dolgozatok szerzői számára. Külön jutalomban részesítette a legjobb, anyanyelven írt dolgozatokat, természetesen a célból, hogy a magyar nyelv fejlődése ne hogy megtorpanjon a meglehetősen mostoha körülmények között. 1944 őszén a háborúból kiugrott Románia vezetősége Halmágycsúcsra vagy Tg. Jiuba internálta a magyar pártok és intézmények vezetőit. Így került táborba a Kölcsey Egyesület vezetőinek nagy része is, mint *Olosz Lajos, dr. Széll Lajos, Kalkó Károly, Szőlősi István*, és még sokan mások, de még létezett az egyesület irodája a Kultúrpalotában. Utolsó titkárnak, *Ficsay Dénes*nek a levéltár egy csekély részét és az egyesület vaspecsétjét sikerült megmentenie. A többi irat egy része az aradi levéltárba került és 1948-ban a többi közművelődési egyesülettel együtt az aradi Kölcsey Egyesület is megszűnt. Az 1919–1944 között létesített kölcsönkönyvtár csaknem negyvenezer példányos anyagát „átvette” a mai megyei könyvtár, s részben felszámolta, részben beolvastotta a saját állományába.

Negyvenkét évig Aradon csak a Román Kommunista Párt és a román kormány által létesített kulturális szervek működhettek, s persze köztük utolsó helyen a nemzetiségiek, ahol a magyar nyelv körébe tartozó problémákat románul tárgyalták meg.

Az 1989. decemberi események után Aradon is megindult az érdeklődés az elfelejtésre ítélt anyanyelvi kultúra iránt, hiszen a líceumban (középiskola) is már csak egyetlen magyar nyelvű osztály működött. Újjászületett az anyanyelvű iskoláztatás középfokon, de a korábban megszüntetett színházat és anyanyelvű tanítóképzőt a mai napig sem állították vissza.

Arra gondolva, hogy volt Aradon a magyar kultúrának egy reprezentatív intézménye, a Kölcsey Egyesület, hirtetést adtunk fel a helyi magyar napilapban, hogy akit érdekel az anyanyelvi közművelődés újratemetése, az jelenjék meg 1990. január 23-án a Minorita Kultúrházban. A hirdetett napon több mint kétszázan gyűltek össze a 170 ülőhelyes teremben. Nagy Sándor ügyvéd és Pávai Gyula tanár ismertették a célt, a Kölcsey Egyesület újraalakítását, amit akkor szinte egyhangúlag szavaztak meg, de az egy hét múlva tartott gyűlésen már csak százötvenen jelentek meg, ahol megszavazták az egyesület régi-új Alapszabályzatát, s meg-

választották a Választmányt, a Választmány pedig megszavazta az új vezetőséget. Elnök: *Pávai Gyula*, alelnök *Móré Sággi Annamária* képzőművész, titkár *Szabó Péter*, fogász: *Nagy Sándor*, könyvelő: *Muntean Ágnes*, pénztáros: *Dogáru Edith*. Az egyesület a következő célkitűzéssel indult: az aradi magyar közművelődés feltámasztása és fejlesztése, kulturális sajtó beindítása, népfőiskolai előadások tartása, könyvtár létesítése, művészeti és helytörténeti tevékenység szervezése, színjátszó csoportok megszervezése.

Az egyesület tagjainak létszáma induláskor 127 volt, a pártoló tagoké 20. A hivatalos bejegyzés az aradi törvényszéken 1990. április 9-én 2119. szám alatt történt meg.

Azóta többször történt csere a vezetőségben, de az elnök személyét illetően nem voltak ellenvetések, az alelnök viszont *Márkus János* lett, a titkár *Dogáru Edith*, a pénzügyi intéző *Fekete Károly*, a jogász pedig csak az ideiglenes tanácsadást vállalta.

Az újraindult egyesület 1990 márciusában létrehozta a Havi Szemle irodalmi-művelődési folyóiratot, mintegy jelezve, folytatni szeretné a nagy elődök munkáit. A folyóirat önállóan négy számot ért meg, több új munkatársat fedezett fel, de később politikai okok miatt nem tudott megjelenni. Az egyesület ugyanis az alapszabály szerint sem lehet politikai tömörülés vagy párt tagja. Ezt a helyiek képtelenek voltak megérteni, és megszüntették a támogatását. Szerencsére a helyi napilap, a Jelen akkori főszerkesztője, *Nótáros Lajos*, beleegyezett abba, hogy a Kölcsey Egyesület lapjaként, mint általunk szerkesztett irodalmi melléklet működjék, havi egy, majd kettő, végül négy oldalon. Ez a kapcsolat 2001 októberéig tartott, amikor a napilap tulajdonosa, Böszörményi Zoltán, kanadai üzletember, költő, felmondás nélkül megszüntette, és helyette az Irodalmi Jelen című lapot hozta létre, aminek ő lett a főszerkesztője, ám egyáltalán nem foglalkozik Arad irodalmi múltjával, de jelenével sem. A Havi Szemle 128 számot ért meg, több mint tíz évig működött, foglalkozott az eltűnt, a fiatalok számára ismeretlen irodalmi-társadalmi múlttal, hiteles visszaemlékezéseket közölt a régi aradi társadalmi-irodalmi életéről. A Szemle megszűnése után megszakadt a fiatalokkal a kapcsolat, de 2003-ban, sikerült kiadnunk két antológiát a Szemle 1977 és 1999 között, majd a 2001-ig terjedően megjelent anyagából.

Másik tevékenységünk a Fecskés Könyvek feltámasztása volt. Úgy éreztük adósak vagyunk azokkal szemben, akik elmentek, és nem volt lehetőségük a publikálásra, mert sem pártosak, sem semetikusak nem voltak. Az első könyv *Olosz Lajos* istenes verseit tartalmazta, s a Zerindi Irodalmi Körrel közösen jelentettük meg Csanádi János tanár szerkesztésében. A második fecske már teljesen önálló volt, *Ficzay Dénes* 1985-ben elhunyt, aradi, irodalmi-helytörténész (az aradi honismereti kirándulások és városnézések szervezője, elindítója) hagyatékából állítottuk össze, majd pedig egy Temesváron meghalt költő, *Kató Sándor* (a Szemle volt munkatársa) kötetét adtuk ki, *Megmaradt versek* címmel. Ezután következett *dr. Széll Lajos* volt aradi ügyvéd, katolikus főgondnok emlékirata az Aradon élt, ahol első ízben jelenik meg tudósítás a Magyar Párt vezetőiről, akiket Románia 1944-es átállása után Halmágy-csúcsra vagy Targu Jiuba internáltak. *Disz Péter* jelentős novelláiról volt, de református lelkész lévén nem közölhetett, hagyatékában maradt novelláit *Béluska* címmel adtuk ki, akárcsak *Manga István* verseit, *Ficzay Dénes* újabb kötetét. Helyet kapott a szintén elhalálozott Szemle-munkatárs *Szávics Károly* verseinek gyűjteménye is. 1997-től 2005 decemberéig bezárólag tizenhárom fecskés könyvet adtunk ki, a legutóbbi az 1921-ben meghalt *Csécsei Nagy Imréné* verseit tartalmazza.

Népfőiskolai tevékenységünket 1994-ben kezdtük, írókat, költőket hívtunk meg főleg Magyarországról, mert itt teljesen ismeretlenek voltak az ismert okokból. Ebben a tevékenységben sokat segített a Kaposvárott működő Berzsényi Társaság azóta tragikusan elhunyt titkára, *Király Ágota*. Az ő és az azóta szintén elhunyt *Varga Domokos* segítségével lépett be Egyesületünk az ITÁSZ-ba (ma KITASZ). Ennek volt köszönhető, hogy 1997-ben a Feltámadunk címet viselő antológia megjelent. Az utóbbi három évben ugyancsak a népfőiskola keretében magyar irodalmi és művelődéstörténeti előadásokat szerveztünk helyi és vendég előadókkal, főleg azoknak az értelmiségű pályán működő magyaroknak, akik nem magyar nyelvű középiskolát végeztek. A kurzus eredményes volt, viszont volt egy hátulütője is: hatására ugyanis többen Magyarországon vállaltak munkahelyet, mert már ismerték a kultúrát és irodalmat ezért sajnos néhány orvossal, mérnökkel szegényebb lett az itteni magyar értelmiség. Jelenleg helytörténeti előadásokat tartunk városnéző programmal kiegészítve, s működésünk kiterjed

a temetőismeretre is, mert múltunk leglényegesebb bizonyítékai, sajnos, épp a temetőben vannak.

Utoljára, de nem utolsósorba hagytam a diákszínjátszás megszervezését. Színjátszócsopor-
tunk idén ünnepli fennállásának 15. évét, ezalatt 15-en vállalták a képzett színészi pályát, töb-
ben lettek dramaturgok, hogy csak Kézdi Imolát, a kolozsvári színház vezető színésznőjét em-
lítsen, vagy az ugyancsak ott dramaturgként működő Kelemen Kingát, de vannak színésze-
ink a székelyudvarhelyi, csikszeredai, nagyváradi, temesvári és (sajnos) több magyarországi
társulatnál is. Első helyezettek voltunk nemzetközi iskoladráma-versenyen s ugyanott harm-
adikok, és harmadik díjat sikerült itthon is kivívni, de a nyíregyházi, ugyancsak nemzetközi
iskolafesztiválon is III. díjjal rendelkezünk. Csak éppen a múlt és a tavalyi évadot kell köl-
csönszínpadokon töltsük áprilistól szeptemberig, mert székhelyünkön, a Minorita Kultúrott-
honban az új tartományfőnök rendelkezése nem engedélyezi a fűtést, és bár próbálni tudunk
mínusz hat-nyolc fokon is, de a fűtetlen terem nem vonzza a közönséget (hogy finoman fejez-
zem ki magam). Támogatás pedig ebben az irányban nincs, pedig célunk önerőből újraterem-
teni az aradi magyar színházat (amely 1817 és 1948 között folyamatosan működött).

Hogy serkentsük a szponzorok és a munkatársak érdeklődését, két éve létrehoztuk az Ara-
di Magyar Kultúráért díjat, amely egy diplomából és egy, Dinnyés László, budapesti képző-
művész által készített, Kölcsey-plakettből áll. Eleddig öt magánszemélyt és egy intézményt
díjaztunk.

Nyaranta színjátszótábort szervezünk aradi, dévai, temesvári diákok számára Lippafüre-
den. Arad és Debrecen alternatívával évenként szavalóversenyt szervezünk az Aradon szüle-
tett és Debrecenben élt Tóth Árpád emlékére, folytatjuk a honismereti kirándulások, városné-
zések sorozatát, egyszóval tenni próbáljuk – gyenge anyagi támogatás mellett – azt, amit ten-
ni kell, hogy utódaink is tudomást szerezhessenek arról, amit elődeink valamikor létrehoztak.

Pávai Gyula

Az Erdélyi Kárpát Egyesület és Bihari Osztálya

Száztizenöt évvel ezelőtt, 1891. május 11-én alakult meg az Erdélyi Kárpát Egyesület, mely-
nek taglétszáma már az alakuló közgyűléskor 300 körül volt. Az egyesület az EMKE keretéből
nőtt ki, mint a természetjárás közművelődési vonatkozásait ápoló szakosztály. Első elnöke
gróf Bethlen Bálint, titkára Radnóti Dezső volt. 1892-ben indul az Egyesület folyóirata *Erdély*
címmel. Az EKE és a folyóirat célkitűzései megegyeztek, amit a szerkesztőbizottság az első
számban lerögzített: „*Ismertetni akarjuk Erdély vadregényes, kies és bájos vidékeit, természetadta
drága kincseivel... emberi kéz alkotta művelődéstörténeti és történelmi emlékeivel, ismertetni egyes he-
lyeit, ami legérdekesebb, és ami a földet hazává teszi: az élő népet testi, lelki állapotában... ami a termé-
szet és a kultúra műveiben gyönyörködtető és tanulságos is, úgy kalauzolásnak lehetőleg hasznos le-
gyen annak is, aki lát, annak is, amit lát...*”

Működésének, mindjárt az elején, négy irányzata volt: turistaság, néprajz, fürdőügy, ide-
genforgalom. A természetjárást csoportos kirándulások révén valósította meg. Az Egyesület
már az első perctől megmutatta, sőt bebizonyította, hogy tevékenysége nem merül ki egy
szűk körű turista klub működésében, hanem olyan mozgalomról van szó, amely egész Erdély,
de főleg a Székelyföld gazdasági fellendülését célozta meg, s a mai értelemben vett honisme-
retet szolgálta. E nemes célkitűzését fennállásának egész ideje alatt követte, még akkor is, ha
bizonyos időszakokban némelyek csak egyszerű turizmust láttak, vagy szerettek volna látni
tevékenységében. Merza Gyula, az Egyesület egykori múzeumigazgatója, majd tiszteletbeli
elnöke, ezt így jellemezte: „*Címére és fő feladatára nézve az EKE turista egyesület volt kezdetől fog-
va, de fenntarthatása és végcéljai tekintetében egyúttal elsőrangú kulturális és közgazdasági érdekeket
szolgált.*”